

КЛЮЧОВЕ ЗАПИТАННЯ

Чому Київ став містом міжкультурного діалогу?

Основні поняття, ідеї: етнос, поліетнічний, етнічна асиміляція, культурні взаємовпливи, міжкультурний діалог

ЗАВДАННЯ ► Джерела 1–2

★ Чому дослідник характеризує Київ як місто на Великому кордоні (Джерело 1)? Прокоментуйте.

★ Яких культурних впливів зазнавав Київ у різні періоди своєї історії (Джерела 1 та 2)?

★ У яких сферах іноземні впливи були найбільш помітними? Відповідь обґрунтуйте.

► 1. Погляд дослідника. Ярослав Дашкевич

Через територію України проходили в минулому (від монголо-татарської навали до кінця XVIII ст.), й тепер проходять кілька важливих природних і антропогенних кордонів: екологічний — між степом і лісом з проміжною смугою лісостепу; гідрографічний — Великий європейський вододіл між басейнами Чорного і Балтійського морів; соціально-економічний — між кочівництвом і осілістю; етноконфесійний — між слов'янами-християнами і тюрками-язичниками, пізніше мусульманами,

та етнокультурний — між культурою Заходу і Сходу.

При такій насиченості кордонами можна цілком погодитись з думкою, що територією України проходив, рухаючись залежно від політичних обставин, також Великий кордон <...>. Розташований у серці сучасної України Київ був протягом багатьох століть прикордонним містом, містом Великого кордону, містом на межі степу <...>. Великий кордон на Україні був зоною різноманітних етнічних контактів <...> зоною етнокультурного обміну. Кордони не лише роз'єднували, але і об'єднували народи — принаймі, так було в минулому.

Дашкевич Я. Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV–XVIII ст.) / Я. Дашкевич // Записки НТШ — Т. ССХХІІ. Праці історико-філософської секції — Львів, 1991. — С. 29–30, 44.

► 2. Погляд дослідника. Ігор Шевченко

Перший вплив візантійського «Сходу» прийшов до України з півдня — як із самої візантійської столиці, так і через візантинізовані Балкани... Друга хвиля візантійського впливу надійшла з півночі: спочатку не надто сильна — з Московського царства, потім дужча — звідти ж, із Російської імперії... Так тривало до останньої чверті XVII ст. Не минуло й п'ятидесяти років, як Російська імперія почала великими порціями імпортувати культуру із Заходу, а незабаром західні цінності вже через Росію перекочували і в її українські володіння.

У 1730–40-х рр. італієць Растреллі та німець Йоганн Готфрід Шедель вже споруджували чи планували київські будівлі (Андріївську церкву, Велику Лаврську дзвіницю); а прибули ці митці до Києва не з Італії чи Німеччини, а із Санкт-Петербурга. Випадок із Растреллі нагадує нам одну важливу загальну рису українських культурних зв'язків як із Сходом так і з Заходом, а саме — брак прямого доступу до оригінальних джерел, якого Україна дуже часто і дуже довго не мала. Закордонні культурні цінності надходили сюди через посередників...

Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом: Нариси з історії культури до початку XVIII ст. — Львів, 2001. — С. 6–7.

► 3. Погляд дослідниці. Наталія Білоус

ЗАВДАННЯ ► Джерела 3–5

★ Представники яких етносів проживали у Києві у XVI ст. (Джерело 3)?

★ Які історичні події зумовили появу в Києві поляків, татар, вірмен, греків?

★ Опрацюйте Джерела 4 та 5, що характеризують та змальовують зовнішність киянин XVIII ст. Як Ви поясните поєднання у міській моді XVIII ст. українських етнічних мотивів та західноєвропейського стилю?

За етнічними ознаками серед киян переважали автохтонні мешканці — українці, але чимало серед прибульців було вихідців з Полісся, різних регіонів Великого князівства Литовського, а також з південних регіонів — осіб татарського та тюркського походження. Серед останніх відомі родини Кошколдейовичів, Кобизевичів, Конашковичів, Бехів та ін., представники яких, набувши статків, змогли зробити кар'єру в органах міського самоврядування Києва у другій половині XVI ст. Чисельною була вірменська громада. За підрахунками Я. Р. Дашкевича, в Києві 1552 року було не менше 29 дворів вірмен, церква та шпиталь, що загалом могло становити 230 осіб. З них міській юрисдикції на той час підлягало 90 осіб. Представники вірменських родин — Ідирковичів, Левонидів, Гридковичів, Хурсевичів — неодноразово обиралися до складу міської ради. Незначний відсоток населення Києва складали також особи польського, молдавського та грецького походження. Що стосується єв-

рейського населення, можемо стверджувати, що воно, на відміну від міст сусідньої Волині, було досить малочисельним. У реєстрі 1571 року зафіксовано тільки одного єврея — платника податку... Причиною тому була несприятлива щодо євреїв політика київської міської влади, яка забороняла мешкати їм у межах міської юрисдикції, а також торгувати на ятках і мати крамниці в Ринку...

Білоус Н. Соціальна та професійна структура населення Києва у світлі фіскальних джерел другої половини XVI ст. // СОЦІУМ. Альманах соціальної історії — Вип. 8. — К., 2008. — С. 110–111.

► 4. Свідчення очевидця. М. Берлинський

Природные киевopодольские жители [XVIII ст.] суть по большей части происхождения малороссийского и частью польского, почему во нравах, обычаях, поведении и одежде сходствуют с сими нациями. Наречие их хотя есть украинское, однак не так грубо и чище оногo. И как они все суть разновременные пришельцы, то едва ли есть дом, который бы мог помнитъ далее ста лет свой корень. Мушцины одеваются

в малороссийские длинные кафтаны, из коих верхние бывают или долгорукавые и широкополые киреи, или обыкновенные узкие бекеши, или с прорезными рукавами черкески, поверху коих опоясываются, и знатнейшие из них носят при поясах сабли, головы либо бреют в кружок, либо зачесывают назад и обыкновенные употребляют круглые шапки или шляпы. Женщины также сверх корсетов и юпок носят длинные суконные или шелковые, шитые по стану кунтуши или легкие длинные халаты; головы завязывают либо платками, или, как замужние, надевают опушные с завернутыми вверх ушами капелюхи, но с недавнего времени многие из них стали перенимать вкус немецкий и одеваются по большей части в короткое платье. Жители верхних частей города, как по большей части суть разночинческие, иногородные или недавно поселившиеся, то в ношениях и обычаях всегда от подольских различествуют.

Берлинский М.Ф. Топография города Киева. — К., Наукова думка, 1991. — С. 263.

► 5. Малюнок

*Міщанка
і міщанин,
Київ, XVIII ст.*

Летописное повествование о Малой России и ея народе и козаках вообще. Собрано и составлено чрез труды...Александра Ригельмана 1785–86 года. — Москва, 1847.

► 6. Погляд дослідника. Ярослав Дашкевич

Вірмени, як громади міста Києва, згадуються в грамотах великих князів і королів XV–XVI ст. про магдебурзьке право Києва, зокрема як такі, яким гарантована участь у виборах міського вйта <...>. У Києві діяла Рада вірменських старшин, що була носієм національно-релігійної автономії. Хоча діловодство Ради не збереглося, але, якщо витягнути для порівняння історію подібної інституції, хоча б, у Львові, то коло компетенції ради можна визначити таким чином: 1) представництво перед міською управою, можливо, й іншими органами влади; 2) управління церковним майном та церковною скарбницею (світський

ЗАВДАННЯ ► Джерела 6–7

- ★ Ознайомтеся з інформацією про вірменську громаду Києва у XV–XVI ст. (Джерела 6, 7). Які ознаки притаманні національно-релігійній автономії вірмен у Києві?
- ★ Які майнові привілеї були у вірменської громади?
- ★ Якими видами господарських занять відрізнялися вірмени?
- ★ Які факти вказують на тенденцію до асиміляції київських вірмен із українцями?

елемент відіграв важливу роль також у справах вірменської церкви); 3) адміністрування вірменським шпиталем (під цією назвою треба розуміти не лише лікувальну установу, але й будинок для перестарілих). Міщани-вірмени — це були переважно купці, ремісники, а також перекладачі зі східних мов. Виконуючи державні доручення при переговорах Литви з Кримським ханством, вони за заслуги могли перейти до шляхетського стану.

Дашкевич Я. Вірменське самоврядування Києва в межах Магдебурзького права XV–XVII ст. // Самоврядування в Києві: історія та сучасність: Матеріали міжнародної конференції. — Київська міська рада, Фонд ім. Еберта. — К., 2000. — С.133–134.

► 7. Погляд дослідника. Наталія Білоус

Територіально відокремленою була вірменська громада. Королівським привілеєм від 28 серпня 1571 року їй підтверджувалися всі привілеї, надані за часів великих князів литовських — Казимира, Олександра та королів Сигізмунда I, Сигізмунда Августа, а також право на володіння нивою і млином на річці Сирець, двома корчмами і дворищами поблизу власної церкви. Вірменська ділянка розташовувалась довкола церкви Різдва Богородиці, збудованої у XIV–XV ст. Її мешканці в правовому відношенні підлягали двом юрисдикціям. М. Груневег, перебуваючи у Києві, залишив такі спогади про неї: «... у Києві мешкає досить вірмен, які мають церкву з дерева. Мало хто з них знає вірменську мову, більшість володіють лише руською (тобто українською) й одружуються з русинами, хоч це й суперечить їхнім законам». Після прийняття унії київські вірмени були підпорядковані раді вірменських старійшин Львова. Розпорядженням Владислава IV від 26 лютого 1633 року майно церкви передано Київському магістратові, а з іншим наказом короля від 8 червня 1640 р. київським вірменам підтверджувались і відновлювались усі права і привілеї на різні земельні ділянки, храми, надані попередніми королями... 1622 року вірменська громада у Києві налічувала близько 70 осіб. За професійною ознакою то були переважно купці, перекладачі зі східних мов, ремісники-винороби.

Білоус Н. Київ наприкінці XV — у першій половині XVII ст. Міська влада і самоврядування. — К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — С. 75.

► 8. Історична довідка. Знані родини Києва

Аксаки — походили з вихрещених татар. Ян Аксак, засновник роду — київський підвоєвода у 1595 році та земський суддя, що з 1617 р. головував на щорічних сесіях Київського суду у київському замку. Вважався неперевершеним знавцем «Литовського статуту» і його судові вирoki не наважувались скасувати ні Люблінський трибунал, ні королівський суд. Його сини, Стефан, земський суддя у 1639 році, та Михайло володіли

ЗАВДАННЯ ► Джерела 8

★ Які етнічні групи представляли відомі київські родини (Джерело 8)?
 Що об'єднувало цих людей і чим вони відрізнялися?
 Як ви вважаєте: «своїми» чи «чужими» вони відчували себе у Києві. Відповідь обґрунтуйте.

★ Яким був внесок киян різного етнічного походження у політичний, економічний та культурний розвиток міста.

★ Яким чином представники різних етносів змогли виділятися серед інших і зайняти вагоме місце у суспільному житті Києва? Відповідь обґрунтуйте.

на Подолі кількома земельними ділянками, «плацями Аксаківськими», розташованими поряд з садибою Братського монастиря <...>. Коштом Стефана А. у 1640-х рр. здійснювалась реконструкція головного храму Миколаївського домініканського монастиря.

Гудими. Засновник роду, грек Петро Левкович Гудима, оселився на Поділлі у 1650-х рр. У 1665 р. він займав посаду бургомистра. У другій половині XVII ст. Петро Гудима придбав на березі Дніпра «плац Охрімський», де спорудив власний будинок. У 1695 р. його коштом була відбудована Іллінська церква у тому вигляді, якою її зображено на плані Києва 1695 р. У 1755 р. цей храм був ще раз відреставрований онуком Петра Гудими, київським сотником Павлом Г.: тоді до церкви були прибудовані дзвіниця та приділ святого Іоанна Предтечі. Сотник Павло Гудима у 1730-х рр. своїм коштом відновив і Воскресенську церкву на Подолі.

Солтановичі (Ал-беї). Засновник цієї родини, вірменський купець Солтан Ал-берич (Ал-беєв) у 1492 р. одержав у власність землі на Лівобережжі Дніпра та містечко Халеп'є під Києвом. Нащадки Солтана Ал-бея, що користувались шляхетськими привілеями, у

документах називали себе Султановичами-Халепськими (або Ал-беями). У 1507 р. Солтан А.-б. був перекладачем (товмачем) східних мов, що перебував на урядовій службі. Будинок «Єлбея», розташований у межах «вірменського кварталу» на Подолі, зазначає замкова «Люстрація» 1552 р. Шляхтичі Халепські ще у першій чверті XVII ст. вважали себе вірменами; один з них, Федір Х., у 1622 р. належав до опікунів київської вірменської церкви Діви Марії. У XVI–XVII ст. представники родини Ал-беїв (Солтановичів) займали досить високі урядові посади. У 1660 р. наказом київського козацького полковника В. Дворецького усім вірменам за допомогу, надану ними гетьману І. Виговському, було заборонено селитись у Києві.

Сулима. У 1623 р. шляхтич Криштоф Сулимовський (Сулима) подарував один зі своїх «плаців», розташованих поряд з церквою Миколи Доброго, ченцям бернардинського ордену для заснування монастиря. Другий свій «плац», розташований навпроти вже існуючого бернардинського монастиря та біля узвозу з «Верхнього міста» на Поділ, Криштоф С. у 1632 р. продав Братському монастирю. Цей останній «плац Сулимовський» межував з «плацями» «Виговським», «Суцанським» та «Голубовським», власниками яких були шляхетські родини Виговських, Суданських-Проскурів та Голубів. Наприкінці XVII ст. усі ці «плаці» також вже перебували у власності Братського монастиря.

Попельницька О. Найбільші землевласники і підприємці Київського Подолу XVII–XVIII ст.: історико-топографічний та генеалогічний аспекти // Київська Старовина. — 2002, №3. — С.3–31

ЗАВДАННЯ ► Джерела 9–13

★ Прочитайте біографічну довідку про Петра Могила (Джерело 9). В яких сферах діяльності він проявив себе найбільше?

★ Визначте причини і мету створення Могилянського колегіуму (Джерела 10 та 11).

★ Розкрийте роль Києво-Могилянської академії у розвитку української освіти і культури (Джерела 12 та 13). Як академія сприяла взаємозбагаченню та налагодженню діалогу між Заходом і Сходом? Відповідь обґрунтуйте.

► 9. Біографічні довідки

Могила Петро Симеонович (31 грудня 1596 (10 січня 1597) — 1 (листопада) січня 1647) — український культурний і церковний діяч XVII ст. У 1625 прийняв чернецтво, у 1627 був обраний архімандритом Києво-Печерської лаври, а з 1632 (за іншими даними 1633) — Митрополитом Київським. Обстоював права української православної церкви. У 1631 відкрив Лаврську школу, яка 1632 р. була об'єднана з Київською братською школою і 1633 р. дістала назву Києво-Могилянська академія. Відкрив друкарні в Довгому Полі (1635), чим відновив румунське книгодрукування, та в Яссах (1641). Автор низки богославських творів: «Служебник» (1629, 1639), «Хрест Христа Спасителя» (1632), «Євлогіон» (1646) та інших. Помер у Києві, похований в Києво-Печерській лаврі.

Шевченко І. Багатоликий світ Петра Могили // Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом — Львів, 2001. — С. 175–198; Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники: Опыт церковно-исторического исследования, у 2-х т. — К., 1883–1898.

Поселені в Україні молдавани суттєво сприяли прославленню цього краю, зміцненню і консолідації православної віри, розвитку культури та духовності українського народу. «Одним із архітекторів консолідації православної віри в Україні був Петру Мовиле (Петро Могила), авторитетна особистість Української і Молдавської православних церков XVII ст. Уродженець Молдавії, із прославленої династії Мовілешть, Петро Могила, як і багато інших його співвітчизників, був учнем Львівського ставропігійського братства. 1627 року стає архімандритом Києво-Печерської лаври, п'ятьма роками пізніше був хіротонізований [висвячений — прим. ред.] у Львівській Молдавській Церкві митрополитом Київським та Галицьким» (Орест Субтельний).

Стати В. Молдавване України: Историко-географическое и этнодемографическое исследование. — Одесса, 2009. — С. 253–254.

► 10. З обітниць печерського архімандрита Петра Могили про створення школи в м. Києві, 15 червня 1631 року

Я, Петро Могила, милістю Божою архімандрит Києво-Печерський, спостерігаючи велику втрату для душ людських від неучтва і неосвіченості юнацької, бажаючи, з Божою допомогою, з власної волі, відновити втрати, а також повернути до православ'я тих, хто від нього відійшов, бажаю заснувати школу <...> для юнацтва в добрих намірах і вільних науках, не для слави своєї і прибутку, а виключно во славу світлої Трійці, Отця і Сина і Святого Духа, на користь і утіху православного люду. На цю Божу справу я зібрав братію. <...> На харч, одяг і інші потреби призначаю кошти з власності моєї навічно за фундушевим записом <...>.

Історія України: Хрестоматія у 2-х ч. — Т. 1 / упоряд. Б. Білик та ін. — К., 2004.

► **11. Повідомлення печерського архімандрита Петра Могили про відкриття в Києві школи, 1631 р.**

<...> Школа вже відкрита 18 листопада 1631 року при Троїцькій церкві Києво-Печерської лаври, для викладання наук на грецькій, слов'янській і латинській мовах, зі збереженням християнської віри східного православ'я, і завжди буде отримувати від Лаври повне забезпечення <...>.

Історія України: Хрестоматія в двох частинах — Т. 1 / Упоряд. Б. Білик та ін. — К., 2004

► **12. Погляд дослідника. Зоя Хижняк**

Не полишаючи ґрунту національних надбань у царині освіти, виховання, віри, традиції, Академія стає на шлях засвоєння західноєвропейських духовних здобутків, шлях культурного компромісу східної, слов'яно-візантійської, й західної, європейської, культур з підпорядкуванням потребам власного суспільства. Цей напрямок набрав особливо виразних рис з появою в Україні Петра Могили. Мислитель, політик, освітній і релігійний діяч, Могила випереджав багатьох своїх сучасників у їх починаннях. Він рішуче долав перепони несумісності, нетерпимості, сприяв зближенню двох культурних світів — східного і західного, що історично склалися.

Як наукова інституція Академія вирішує складне мовне завдання. Поряд з церковнослов'янською мовою — мовою вітчизняної книжкової спадщини — вчені Академії запроваджують вивчення грецької, за допомогою якої осягали богословські християнські джерела й греко-візантійську культуру, та латини, якою послуговувалося того часу законодавство і судочинство, дипломати і вчені, наука і література. Як і в європейських університетах, в Академії читають латиною курси вищих наук, пишуть твори, провадять диспути. Користуються нею і в приватному житті — листуються, складають реєстри бібліотек тощо. Гідне місце посідає в Академії також польська мова, яка у XVI–XVII ст. в Україні «була мовою не лише освіченої верстви, але і відігравала роль літературної мови».

Хижняк З. На шляху історії // Києво-Могилянська Академія в іменах XVII–XVIII ст. Енциклопедичне видання. — К., 2001. — С.17.

► **13. Погляд дослідника. В. Нічик**

У XVII — першій половині XVIII ст. українська культура значною мірою завдяки Києво-Могилянській академії стає культурою-посередницею між культурами народів всього православного регіону і Заходом Європи... Особливо ж багато давало щодо ознайомлення з наукою і культурою інших народів навчання киян у зарубіжних університетах. Загалом, важко знайти на мапі західної, південної чи північної Європи таку

ЗАВДАННЯ ► Джерела 14–18

★ Ознайомтеся з історичними довідками про культові споруди Києва (Джерела 14–17).

Які релігії представляють зображені храми?

★ Зверніть увагу на етнічне походження архітекторів та меценатів культових споруд (Джерела 14–18).

Що в архітектурі цих споруд віддзеркалює культурні традиції Заходу та Сходу?

★ Чому вищезгадані архітектурні пам'ятки можна назвати взірцями міжкультурного діалогу?

країну, де б не побували і де б не вчилися вихованці Києво-Могилянської академії: це і Франція, й Іспанія, й Англія, і Голландія. Але... найпріоритетнішими серед них були Італія та Німеччина.

Нічик В. М., Хижняк З. І. Києво-могилянська академія та українсько-німецькі культурні зв'язки // Наукові записки. Том 18 «Історичні науки». — НАУКМА. — Київ: Academia, 2000. — С.12–30.

Костел Св. Миколая, м. Київ, 1899–1909

► 14. Історична довідка. Храм Святого Миколая

Храм Святого Миколая — одна з двох римо-католицьких церков, що побудовані в Києві. Розташована у самому центрі міста на вулиці Червоноармійській. Церква була побудована в 1899–1909 роках в готичному стилі київським архітектором В.Городецьким, за проектом С.Валовського. У 1936 році Церква святого Миколая була закрита радянською владою і використовувалася як господарське приміщення. У наш час Церкву святого Миколая ділять між собою Національний будинок органної та камерної музики України як приміщення для концертів, та парафія святого Миколая римо-католицької церкви в Україні, яка проводить в ній служби для релігійної громади.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kievtown.net/ukr/sights/sofiyevsky.html>.

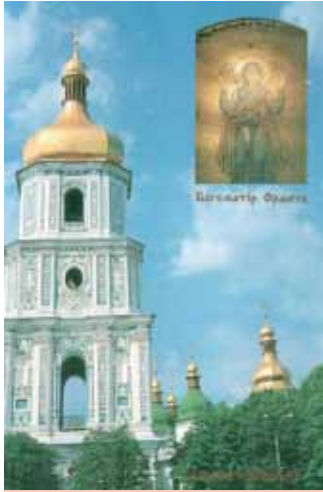
Караїмська кенаса, м. Київ, 1898–1902

► 15. Історична довідка. Караїмська кенаса

Караїмська кенаса розташована на вул. Ярославів Вал в Києві. Караїмська громада Києва в 1896 р. налічувала близько 200 осіб. Кенаса була побудована у 1898–1902 роках архітектором В. Городецьким з ініціативи Соломона Когена та з благословення київського газана Йосипа Султанського. Споруда відрізняється красою і розкішню обробки в мавританському-арабському стилі, прикрашена чудовим куполом та надзвичайної краси ліпними прикрасами роботи італійця Еліо Салія з використанням досить дорогого у той час матеріалу — цементу. Нині будівлю займає Спілка театральних діячів України.

Белюсов Андрей. Хазар потомки // Дзеркало тижня. 30.01.1999, № 4; Альбом «Комплекс караимских кенас в Евпатории и другие кенасы в мире» / Сост. В. В.Миреев. — Международный институт крымских караимов. — Симферополь, 2006.

► 16. Історична довідка. Собор Святої Софії

Собор Святої Софії розташований у центрі Києва. Це основна культова споруда Київської Русі періоду правління Ярослава Мудрого (1019–1054), саме під його стінами збиралося Київське віче. Софіївський собор став першою українською пам'яткою історії та архітектури, що була внесена у список Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Загальноприйнята версія свідчить про те, що Софіївський собор в Києві був побудований на честь головного храму грецької церкви Константинопольського собору — Богоматері-Оранти, уособленням якої була Софія (премудра).

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kievtown.net/ukr/sights/sofievsky.htm>

Софіївський собор, м. Київ, XI ст.

► 17. Історична довідка. Андріївська церква

Андріївська церква — перлина бароко. Закладена 1744 року до відвідин імператриці Єлизавети I м. Києва. Зведена у 1749–1754 роках за проектом Франческо Бартоломео Растреллі на Андріївській горі, на початку Андріївського узвозу (назва від Андрія Первозванного). Це єдина в Україні збережена робота архітектора. Будівництвом керував зодчий І. Мічурін. <...> Внутрішнє оздоблення церкви, розроблене Ф. Б. Растреллі, ближче до стилю рококо. Воно було виготовлене за формами українських різьбярів М. Чвітки, Я. Шевлицького, московських майстрів І. та В. Зиміних, П. Ржевського та інших.

[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kievtown.net/ukr/sights/sofievsky.htm>

Андріївська церква, м. Київ, 1749–1754

► 18. Біографічна довідка. В. Городецький

Лешек Дезидерій Владислав Городецький (пол. Leszek Dezydery Wladyslaw Horodecki, 23 травня 1863 — 3 січня 1930) — народився у польській шляхетській родині на Поділлі. По закінченні реального училища Св. Павла в Одесі та Імператорської академії мистецтв у Петербурзі (1890) переїхав до Києва, де прожив майже тридцять років. В історію архітектури В.Городецький увійшов як будівничий модерну. В творчому доробку славного зодчого численні споруди: храми, палаци, маєтки, музеї і мавзолеї, лікарні, виставкові павільйони, заводи і фабрики та немало іншого. Автор славнозвісного «будинку з химерами» по вулиці Банковій (1901–1903), та низки інших споруд у Києві та по всій Україні. Прозваний «київським Гауді». У 1928 році його запросили в Іран на посаду головного архітектора синдикату, що займався прокладанням перських залізниць. Там Городецький і помер від серцевого нападу і похований на римо-католицькому цвинтарі у Тегерані.

